

TRAPSAVEC

SBÍRNÍK TRAPSKÉ LITERÁRNÍ SOUTĚŽE

96. ROČNÍK

»REWARD 2020«

WANTED

Tulák, pokrývač, alkoholik

Tulák, pokrývač, alkoholik. Takéto nevšedné povolanie bolo pri sčítaní ľudu v roku 1869 pripísané chlapíkovi s rovnako nevšedným menom. Helios Schawalt.

Dotyčný si z toho momentálne ťažkú hlavu nerobil. S gazdom Petrom dnes došindľovali strechu koliby konča ponického chotára a tak im nezostalo nič iné, ako si ju uctiť kalíškom lanskej domoviny. Už šiestym.

„Peter, ale povieť ti, pekný kút si si vybral. Kopec zveriny. A kto nepozná cestu cez údolie, tak sa sem ani nedostane. Ani žena za tebou toľko nepôjde, keď budeš chcieť pokoj!“

„Tak voľáko som aj ja rozmýšľal, ale pán boh dali, pán boh vzali. Teraz by som bol možno radšej, keby mám suseda bližšie.“

„A to už prečo?“

„A ty vari nevieš, čo sa stalo so ženou starého Jagoša?“ Helios prekrížil ruky na hrudi a pozdvihol obočie. To Petrovi stačilo na to, aby nalial ešte za jeden, podozrievavo pozrel cez rameno, akoby sa v malej kolibke ešte niečo mohlo schovávať a mohlo sa zdať, že sa aj prežehnal smerom k ohnisku.

„Koncom mája sa začali šíriť klebety, že pod Jánošíkovou skalou straší. Na začiatku tomu nikto neveril. Povrávalo sa len, že tam počuť rinčanie reťazí a zavýjanie hriešnych duší z pekla. Nič nové.“

Gazda sa odmlčal a zamyslene sa poťahal za kečky. „Poznáš tú povedačku o Jánošíkovom poklade?“

„Ale nezačínaj s tým aj ty, Peter. Dost, že sa každý rok na Jána nájde nejaký chumaj, čo si myslí že práve preňho zem vydá poklady a dorantá sa na skalách.“

„Tento rok ti vravím, že to skúšať nik nebude. Ľudia ho videli. Prekliaty Jánošíkov psisko. Obrovský, čierny ako noc, zubiská jak šarkan. Na krku reťaz, na ktorej do pekla stiahne každého nešťastníka, ktorý sa do Jána priblíži k pokladu. No uveril som, až keď našli roztrhané telo nešťastnej Jagošky, nech je jej zem ľahká. A chudákovi starému, aby toho nebolo málo, padol orech na strechu. Skoro by sa mohlo zdať, že mu niekto pobosoroval...“

Slová zostali visieť medzi kúdoľmi dymu, až pokiaľ ich Peter nerozohnal postavením sa na trochu vratké nohy.

„Ísť mi treba. Žene som sľúbil, že ešte dnes prídem. Na jar máš u mňa zas istú robotu, za poctivý groš. A jednu radu ti dám, Schawalt, od Jánošíkovej skaly sa

drž ďaleko, keď ti je život milý.“

„ O mňa sa neboj. Jediné mátohy, ktoré som kedy stretol, boli dvojnohé a chodili do kostola.“

Chlapi si potriasli rukou a potulný remeselník osirel. S načatou fľaškou pálenky a narastajúcou zvedavosťou. No ani tá nestačila, aby ho dnes vyhnala do noci. Vedel dobre, prečo ho tu nechal gazda prespať. Prvá noc v novom stavaní vraj prináša nešťastie, no pre tuláka ako on prinášali takéto noci len bezpečie a teplo. Uložil sa na lavicu, prikryl širicou a načial po fľaške. Vedel, že niekde na dne bude odpoveď, kam ráno vyraziť.

Slnko bolo ešte hlboko za obzorom, keď chlad vyhnal Heliosa z pelechu. Rozplývajúce sa šero však už pozoroval bafkajúc fajku usadený pred kolibou, krosna zbalená vedľa. Veľa toho na svojich cestách nepotreboval. Od mája do svätého Demetera chodil v jednom kroji, po vzore valachov niekoľkokrát vyvarenom v masle. Na nocovanie i chladné dni nosil širicu, dlhý kabát z vlneného súkna. Zvyšok si ako remeselník zabezpečil prácou, takže niet divu, že jeho najvernejšou spoločníčkou bola sekera – pobíjačka. Okrem nej mal ešte druhú lásku. Čerešňovú, pekne zdobenú fajku.

Akurát sa zdvihol na nohy, že ju odloží do vrecka širice, no ruka miesto toho mimovoľne zovrela porisko sekery. Z kamenistého údolia, kde pretekali úzke potoky sa ozývali hlasy. Sotva svitá, nikto by tu nemal byť, preblesklo mu hlavou. No šepot a smiech zaznievajúci od vody nebol ľudský. Helios zatajil dych a skryl sa za košatý dubisko. Opatrne vyzrel. V potoku sa kúpali dve rusalky, odeté len do prvých slnečných lúčov. Ako ľahko by sa dalo podľahnúť tomu pohľadu, sa presvedčili mnohí. A každý z nich sa potom, možno trochu drsnou cestou, naučil to, čo človek žijúci s prírodou tušil sám. Že rusalky, tak ako každá iná lesná bytosť, si vážia vlastné súkromie a slobodu.

Sekera putovala naspäť na svoje miesto. A ak si dve krásavice v údolí niečo všimli, tak to bol len zvuk rýchlo sa vzdáľujúcich krokov.

Usadlosť na pozadí presvetleného bukového lesa vyzerala pochmúrne a ošarpane. Veľký konár, ktorý sa odtrhol zo starého orecha už bol síce preč, no zo slamenej strechy naňho civela diera ako hladné ústa. Na dvore zívajú prázdnotou psia búda. Z komína sa nedymilo. Len dokorán otvorené dvere naznačovali, že Pavol Jagoš je doma.

„ Pozdrav pánboh, gazda, doma sú?“ Keď sa nik neozýval, opatrne vkročil do pitvora. Prv než si oči privykli na šero, zacítil pach alkoholu. Potom, medzi prázdnymi fľaškami na stole uvidel spať domáceho pána. Zachmúril sa. Tam kde končil golier košele, bolo vidieť tmavé podliatiny. Možno že konár orecha

nespadol pre silný vietor, ale pre neúspešný Jagošov pokus dostať sa z mizérie. Nešetrne ním zatriasol, div že nešťastník nespadol zo stoličky. To ho prebralo.

„Tak ste si po mňa došli?!“ vyhrkol a rýchlo vyskočil od stola, až stolička odletela dozadu.

„Pán gazda, ja som pokrý-“ začal Helios, no bol prerušený nesúvislým blábotaním.

„Nie, nemôžete... dať ma pandúrom! Ja... to nebola vražda!“ Pavol spätkoval až narazil do kredenca. Zobral odtadiaľ nôž a zdalo sa že konečne cez závoj chľastu zaostřil na príchodzieho. Ten sa práve v duchu preklíňal, že krosnu aj so sekerou nechal vonku. Ale po všetkých tých pádoch so strechy, stretnutiach s divou zverou a kľúčovaním po úzkych skalných rímach si bol istý, že sa nenechá zapichnúť ožratým chlapom, čo temer nevládal stáť na nohách.

„Človeče, spamätajte sa, nie som tu, aby som vás strčil do chládku. Prišiel som za robotou, opraviť vám strechu!“ To fungovalo. Jagoš zostal stáť ako prikovaný. Zrejme mu došlo, prečo vlastne potrebuje tú strechu opraviť. Zosunul sa do kúta a hlavu schoval do dlaní.

„Nechcel som ju zabiť, prisahám. Musíte mi veriť! Videl som ju s mladým Janom od susedov. Nahneval som sa. Mal som vypité. A zrazu tam ležala, celá od krvi!“ Helios cúvol a zašomral si pod nos. Pozorný poslucháč by možno počul zopár škaredých nadávok a hrubo porušené druhé prikázanie. Zrazu sa mu nechcelo zostávať tu na robotu.

„A ten pes... ten je váš, pravda?“ Pavol vzhliadol hore a žiaľ vystriedal hnev.

„Myslíte tú odpornú beštiu? Vlci nám ovce hrdúsili a ten kožušník spal v stodole! Vyhnal som ho, pľuhu lenivú!“ Keď gazda dohromžil, zistil, že je už v izbe sám. Z pokrývača sa zase stal tulák.

Ach, hviezdičko kerás moja?

či tá jasná, či tá tmavá?

Ak si tmavá, rozveseľ sa,

ak si jasná, rozhovor sa.

Kade mám ja chodiť?

Ej, dobre mi je, dobre,

neviem o dobre,

ale moje rúčke

vedia o robote.

Kto na Poľane nebol, nevidel sveta. Tak sa hovorilo v Detve. A veru, ďaleko od pravdy to nemalo. Každý kút, ktorý Helios za svojho života navštívil, tu mal ako na dlani. Roztrúsené lazy, ako ovce, ktoré nepozorný honelník zabudol zavracať,

kde-tu zdobili inak zelený šat matičky zeme. Väčšina komínov vyfukovala dym. Neklamný znak toho, že krajina Podpoľania žije, dýcha. Až sem mohol zadumaný remeselník cítiť vôňu čerstvo upečeného chleba. A možno si to len namýšľal, lebo od rána okrem fajky do úst nič nevložil. Zamračil sa na tú šíru krajinu. Robotu u Jagoša nezohnal, zoženie inde. A keď bude najhoršie, nechá sa najať k stavbe novej železnice. Tú teraz videl ako linajku sprevádzajúcu rieku Slatinu. Trasa vytýčená pre koľaje však viedla až ďaleko za obzor, kde Helios tušil novohradskú župu. Do roboty sa však teraz neponáhľal. Popravde, ťahalo ho to úplne opačným smerom. Zahľadel sa do hrochotskej doliny, kde Jánošíkova skala vyčnievala nad vrcholce stromov. Ak teraz vyrazí na cestu, do tmy je tam. Ani sa nemusel dlho rozhodovať, skala počarovala jeho krpcom. Tie ho niesli dolinou a nebolo sily, ktorá by ho zastavila.

S posledným lúčom dolina zmĺkla. Akoby všetko živé v očakávaní pozeralo na Heliosa, ako sa driape hore strmým svahom. Zasmial sa nad svojím počínaním a musel zastať, aby sa vydýchal. On, čo nadával na všetkých prostoduchých trkvasov, terigajúcich sa na Jána až sem, tu teraz stál. Na Jána. Ale poklady sem hľadať nešiel. Možno len tú mátohu. Oveľa radšej by totiž veril, že úbohú ženu Pavla Jagoša zabil pekelný psisko a nie jej opitý muž.

Zastavil sa až pri vchode do jaskyne. Musel priznať, že vedel, čo na tomto mieste vzbudzovalo v ľuďoch bázeň. Striaslo ho. Zvalil to na chlad a vstúpil dnu. Zhodil krosnu, vytiahol kresadlo a pokračoval vo svojom takmer každovečernom rituáli. Zastavil sa, až keď prežúval opečený chleba a hrudku syru. Sedieť pri ohni bolo príjemné, aj na mieste, ktoré mnohí považovali za vchod do pekla. Do pekla. Zvlášťne. Akurát, keď mu tá myšlienka preletela hlavou, zazdalo sa mu, že začul rinčanie reťaze. V okamihu sa mu vybavilo všetko, čo mu Peter v kolibe hovoril. Prvý popud siahnuť po sekere potlačil a trochu silene sa zachechtal. „Bud’ starneš, alebo ti pálenka vyplavila rozum z hlavy, Schawalt.“ Ale akonáhle to vypustil z úst, už to počul znovu. Tentokrát hlasnejšie. A potom prišlo to pekelné zavýjanie, až mu vlasy vstávali dupkom. Ozvena zvuk znásobovala a tak to kvílenie bolo počuť zo všetkých strán. Z každého tieňa naňho kričal duch hriešnika, ktorého Jánošíkov psisko stiahol do pekla. Varovali ho, prosili, nech z tadiaľ utečie. Helios vzal smolný konár z ohniska. Ten sa ešte väčšmi rozhorel, roztancoval tiene na stenách a osvetlil jaskyňu. V zadnej časti zbadal chodbu. Pustil sa tade, vstupujúc hlbšie do srdca skaly. Hluk sa stupňoval. V úzkych chodbách mu bolestivo narážal do ušných bubienkov, no vedel, že je blízko. Ešte jedna zákruta a zbadal ho. Žiadna pekelná beštia, žiadne zuby ako šarkan. Obyčajný vystrašený pes, vychudnutý a dobitý. Niet pochyb, že jeho majiteľom.

Reťaz mu ešte stále visela okolo krku, na druhom konci zachytená medzi skalami.

„Ticho, kamarát, pomôžem ti.“

Helios sa opatrne zohol, nespúšťajúc oči z vycerených zubov a o chvíľu už bol pes voľný. No kým statný remeselník stál v ceste, nepohol sa ani o krok a neprestajne vrčal.

„Ako myslíš. Ak zmeníš názor, budem pri ohni. A mám večeru, o ktorú sa rád podelím.“

Po celej večnosti sa jaskyňou konečne ozval ťapot psích nôh. Helios vylovil z krosny kus šunky a opatrne ho hodil smerom, kde v tme zažiaril pár žltých očí. Počul, ako pes mäso zodvihol a niekam s ním ušiel. Po chvíli sa zase vrátil, dokonca prišiel až úplne k ohňu. Čosi v jeho papuli sa zablyslo. Pustil to na zem pred tulákové nohy, ľahol si k ohnisku a spokojne odľúkol. Zdalo sa, že svet preňho prestal existovať. Heliosa toto dôverčivé správanie na chvíľu zaskočilo. No keď sa pozrel ku svojim nohám, div že neomdlel. Na zemi ležal zlatý náhrdelník, vykladaný drahými kameňmi.

*2. miesto – Próza do 23 let
Zuzana Števková – Zápalka (Nitra)*